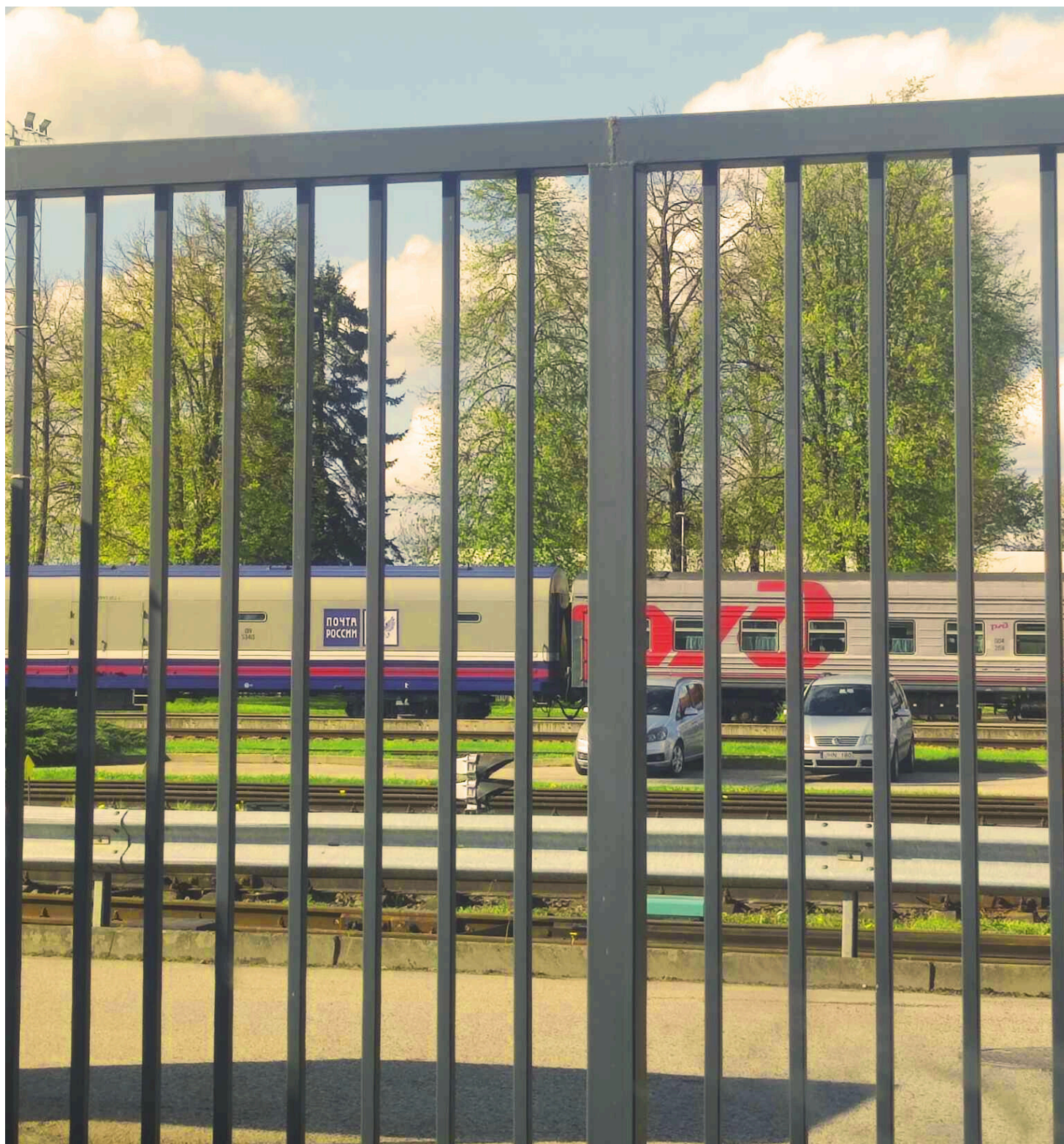

Lietuvos
Raudonasis
Kryžius

PAPILDYMAS 2024

PRIEIGA PRIE PRIEGLOBSČIO PROCEDŪROS
LIETUVOS RESPUBLIKOS DIPLOMATINĖSE
ATSTOVYBĖSE UŽSIENYJE IR VALSTYBĖS
SIENOS APSAUGOS TARNYBOS PASIENIO
KONTROLĖS PUNKTUOSE

I. EKSTREMALIOJI SITUACIJA IR JOS PADARINIAI

Nuo 2021 m. liepos 2 d. tęsiasi paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Šiai dienai minėta ekstremalioji situacija lieka neatšaukta virš 42 mėnesių. Iš visų Lietuvoje skelbtų valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų ilgiau tęsiasi tik daugiau nei prieš 7 metus paskelbta ir iki šiol neatšaukta valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl Gedimino kalno nuošliaužų pavojaus Aukštutinės pilies liekanoms. Kitos užsitęsios valstybės lygio ekstremaliosios situacijos, pvz., dėl afrikinio kiaulių maro židinių (2014 – 2016 m.) arba dėl COVID-19 plitimo grėsmės (2020 – 2022 m.) tęsėsi trumpiau, o likusios neviršijo 8 mėnesių[1].

Ekstremalių įvykių kriterijai, pagal kuriuos sprendžiama, ar Lietuvoje yra „masinis užsieniečių antplūdis“, nustatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 1317 „Dėl Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo įgyvendinimo“ patvirtinto „Pranešimo ir keitimosi informacija apie įvykį, ekstremaliąjį įvykį, ypatingą įvykį, ekstremaliąją situaciją ar krizę tvarkos aprašo“ 2 priede. Remiantis minėtu dokumentu, „masinis užsieniečių antplūdis į Lietuvos teritoriją“ konstatuojamas atsižvelgus į šešis savarankiškus kriterijus. Penki iš jų yra kiekybiniai rodikliai (kartu pateikiama papildoma faktinė informacija aktualiui laikotarpiu):

- *30 ar daugiau žmonių per parą kerta Lietuvos Respublikos valstybės sieną nenustatytoje vietoje, nenustatytu laiku ar nenustatyta tvarka, vienos pasienio užkardos veiklos teritorijoje.* Remiantis Valstybės sienos apsaugos tarnybos (toliau – VSAT) teiktais duomenimis[2] apie iš Baltarusijos į Lietuvą nereguliariu būdu bandžiusius atvykti užsieniečius, 2024 m. tokių užsieniečių skaičius minėtą kritinę ribą (apskritai pasienyje su Baltarusija, neapsiribojant vienos užkardos veikimo teritorija) siekė tik 2 kartus – liepos 20 d. (40 žmonių) ir rugsėjo 11 d. (30 žmonių).
- *100 ar daugiau prieglobsčio prašymų pateikiama per 3 paras.* Remiantis Migracijos departamento (toliau – MD) skelbiama duomenimis[3], 2024 m. buvo pateikiama vidutiniškai po 30 prieglobsčio prašymų per mėnesį, mažiausiai tokių prašymų pateikta spalio mėn. (17 prašymų), daugiausiai – kovo mėn. (49 prašymai).

[1] Remiantis CivSauga.lt pateikiama informacija. Prieiga: <https://civsauga.lt/ekstremaliuju-situaciju-valdymas/ekstremalioji-situacija/>

[2] Remiantis „Neįleistų neteisėtų migrantų statistika“, VSAT. Prieiga: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/neileistu-neteisetu-migrantu-statistika/>

[3] Remiantis „Prieglobsčio statistika“, MD. Prieiga: <https://migracija.lrv.lt/lt/statistika/menesine-migracijos-statistika/prieglobscio-statistika/>

- *Užsieniečių registracijos centre apgyvendinta daugiau kaip 360 užsieniečių.* Remiantis Lietuvos Raudonojo Kryžiaus (toliau – LRK) kaupiamais duomenimis, kuriuos reguliarios stebėsenos metu teikia Užsieniečių registracijos centras, 2024 m. vienu metu centre apgyvendintų ir sulaikytų užsieniečių vidurkis buvo apie 90 asmenų.
- *Pabėgėlių priėmimo centre apgyvendinta daugiau kaip 500 užsieniečių.* Remiantis LRK kaupiamais duomenimis, kuriuos reguliarios stebėsenos metu teikia Pabėgėlių priėmimo centras, 2024 m. visuose 3 centro padaliniuose (Rukloje, Vilniuje ir Girionyse) vienu metu vidutiniškai gyveno apie 300 užsieniečių, nė viename iš padalinių nebuvo fiksuojamas apgyvendinimo pajėgumų viršijimas, visuose padaliniuose buvo užpildyta apie pusę užsieniečių apgyvendinimui skirtų vietų.
- *Per parą ir ne mažiau kaip 3 paras iš eilės atvyksta 200 ar daugiau užsieniečių, turinčių teisę į laikinąją apsaugą.* Remiantis Valstybės duomenų agentūros skelbiamais duomenimis[4], ši kritinė riba nebuvo pasiekama nuo 2022 m. II ketvirčio, o 2024 m. per parą atvykstančių tokių užsieniečių skaičių vidurkis neviršijo 40 žmonių.

Šeštasis „masinio užsieniečių antplūdžio į Lietuvos teritoriją“ konstatavimo kriterijus yra kokybinis: „yra pakankamai pagrindo manyti, kad Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimas nenustatytoje vietoje, nenustatytu laiku ar nenustatyta tvarka dirbtinai organizuojamas, skatinamas ar leidžiamas dalyvaujant kaimyninėms valstybėms ir (ar) jų institucijoms, su jų žinia veikiantiems asmenims“. Šis kriterijus iš esmės leidžia paskelbti ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio ir jos neatšaukti nepriklausomai nuo to, ar ir kiek užsieniečių faktiškai bando kirsti valstybės sieną arba yra Lietuvos teritorijoje, kol „yra pakankamai pagrindo manyti“, kad sienos kirtimas nereguliariu būdu yra „leidžiamas“ kaimyninių valstybių. Tikėtina, kad remiantis būtent šiuo kriterijumi 2021 m. liepos 2 d. paskelbta valstybės lygio ekstremali situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio iki šiol nėra atšaukta, nors faktiškai „masinio antplūdžio“ nei fiksuojama pasienyje, nei jaučiama užsieniečių apgyvendinimo centruose.

Ekstremaliosios situacijos išlaikymas leidžia Lietuvos Respublikos Vyriausybei įvedinėti ir (arba) taikyti papildomus apribojimus ir draudimus, kurių taikyti nebūtų įmanoma nesant tokiai situacijai. Pvz., dar 2021 m. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties buvo papildytas X*2 skyriumi, kuriame nustatomas kitoks užsieniečių, įskaitant prieglobsčio prašytojus, teisinės padėties reguliavimas, taikytinas, kai *inter alia* paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Remiantis šiuo metu galiojančiomis minėto skyriaus nuostatomis, be kita ko, išlieka apribotos užsieniečių atvykimo į Lietuvos Respubliką sąlygos, taikomas perpus sutrumpintas terminas skundui dėl MD sprendimo pateikti, netaikomos tam tikros nuostatos, susijusios su apskųsto sprendimo (įskaitant sprendimą nesuteikti prieglobsčio) vykdymo sustabdymu, apribotos tam tikros prieglobsčio prašytojų teisės. Remiantis atitinkamų įstatymo pakeitimo projektų aiškinamaisiais raštais, tvirtinant minėtus apribojimus, būtinybė griežtinti taikytinas taisykles buvo pateisinama „dideliais prieglobsčio prašytojų srautais“, dėl ko administracinės ir teisminės institucijos nebegalėjo dirbti įprastinėmis sąlygomis ir užtikrinti visų prieglobsčio prašytojų teisių. Šiai dienai, prieglobsčio prašytojų skaičiui grįžus į „prieš-krizinį“ lygį ir net žemiau bei, atitinkamai, institucijoms seniausiais nebesusiduriant su „dideliais srautais“, 2021 m. įvesti apribojimai lieka galioti be faktinio pagrindo, remiantis išskirtinai teisine aplinkybe – neatšaukta „ekstremalia situacija“. Tarsi vien „manymas“ (kad ir turint „pakankamą pagrindą“), jog kaimyninės valstybės vis dar „leidžia“ kirsti sieną nereguliariu būdu, padaro Lietuvos institucijų tinkamą funkcionavimą neįmanomu.

2023 m., „masiniam užsieniečių antplūdžiui“ jau faktiškai pasibaigus, Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 4 straipsnis buvo papildytas 13 dalimi (taikoma nuo 2023 m. gegužės 3 d.), kuri iš esmės

[4] Remiantis „Karo pabėgėliai iš Ukrainos“, Oficialiosios statistikos portalas. Prieiga: <https://osp.stat.gov.lt/ukraine-dashboards>

nustato, kad esant paskelbtai valstybės lygio ekstremaliajai situacijai dėl masinio užsieniečių antplūdžio Vyriausybė gali priimti sprendimą, kad „užsieniečiai, ketinantys kirsti ar kirtę valstybės sieną tam nenustatytoje vietoje arba tam nustatytoje vietoje, tačiau pažeidę valstybės sienos kirtimo tvarką, ir esantys pasienio ruože, į Lietuvos Respublikos teritoriją neįleidžiami“, išskyrus atvejus, kai užsienietis „traukiasi nuo Vyriausybės sprendime nurodytų ginkluotų konfliktų, taip pat nuo persekiojimo“ arba „siekia patekti į Lietuvos Respublikos teritoriją humanitariniais tikslais“. Vadovaudamasi minėta nuostata, 2023 m. gegužės 3 d. Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 2023-08339 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos esant paskelbtai valstybės lygio ekstremaliajai situacijai“, kuriuo įteisino užsieniečių „neįleidimą“ į Lietuvos Respublikos teritoriją, tačiau nusprendė nenurodyti „ginkluotų konfliktų“, traukimas iš kurių leistų taikyti numatytą išimtį. Šio nutarimo projektą parengusios Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos teikime[5] nurodyta, kad „atsižvelgiant į esamą grėsmių kontekstą nėra objektyvių prielaidų sudaryti ginkluotų konfliktų, kuriems esant nuostata dėl užsieniečių neįleidimo į Lietuvos Respubliką netaikoma, sąrašo, kad nebūtų sukurtas traukos veiksnys instrumentalizuotai migracijai“. Tokiu būdu, viena iš Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 4 straipsnio 13 dalyje numatytų išimčių praktikoje net negali būti pritaikyta.

Be minėtų specialiųjų nuostatų, Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo 7 straipsnio 6 punktas ir 34 straipsnio 5 dalies 2 punktas leidžia Vyriausybei, paskelbus valstybės lygio ekstremaliają situaciją, „nustatyti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms, ūkio subjektams ir veiklos vykdytojams asmens judėjimo laisvės, nuosavybės ir būsto neliečiamumo teisės, ūkinės veiklos laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo, streikų apribojimus valstybės lygio ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams šalinti“. Tiesa, remiantis to paties įstatymo 40 straipsnio 4 dalies 1 punktu, „turi būti nustatomi tik tokie apribojimai ir tik tokio masto, **būtinai valstybės lygio ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams šalinti**“, t. y. taikomi apribojimai privalo būti tiesiogiai susiję su priežastimis, dėl kurių paskelbta tam tikra ekstremalioji situacija.

Remiantis *inter alia* minėtu Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo 7 straipsnio 6 punktu, 2024 m. vasario 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 134 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“ pakeitimo“, kuriuo nuo 2024 m. kovo 1 d. buvo įvesti papildomi apribojimai, kaip antai:

- *apribotas keleivių vežimas reguliariais reisais tarptautiniais susisiekimo maršrutais autobusais vykdančioms Baltarusijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos vežėjams (toliau – vežėjai) išduodamų leidimų vežti keleivius reguliariais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais skaičius, kuris negali viršyti 29 vienu metu galiojančių vežėjams išduotų leidimų vežti keleivius reguliariais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais skaičiaus;*
- *uždraustas vežėjų vykdomas keleivių vežimas nereguliariais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais autobusais, turinčiais daugiau kaip 9 sėdimąsias vietas, įskaitant ir vairuotojo sėdimąją vietą, neturint leidimo nereguliariam keleivių vežimui autobusais.*

Nors taikomi apribojimai privalo būti tiesiogiai susiję su priežastimis, dėl kurių paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija, tačiau Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengtame teikime[6], kuriuo buvo paaiškinamas pasiūlymas įvesti minėtus apribojimus, dalyse „Nutarimo projekto tikslai“ ir „Nutarimo projektu sprendžiama problema“ nė karto neminimi žodžiai „užsieniečiai“, „masinis“ arba „antplūdis“. Vietoj to šių apribojimų

[5] Žr. „Dėl Vyriausybės nutarimo projekto pateikimo“, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c1e9f3d1e8d011eda305cb3bdf2af4d8>

[6] Žr. „Dėl Vyriausybės nutarimo projekto pakartotinio teikimo“, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4438c721d08a11ee9269b566387cfecb>

įvedimas siejamas su tokiais tikslais, kaip „apriboti (apsunkinti) prieš Ukrainą agresijoje dalyvaujančios Baltarusijos piliečių keliones į Europos Sąjungą“ bei „sumažinti Baltarusijos Respublikos žvalgybos ir saugumo tarnybų galimybę verbuoti į Lietuvos Respubliką bei į Baltarusijos Respubliką vykstančius Baltarusijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos piliečius, kurti bendradarbiaujančių asmenų tinklą Lietuvos Respublikoje“, kurie, tikėtina, nėra tiesiogiai susiję su „masinio užsieniečių antplūdžio“ likvidavimu ir jo padarinių šalinimu.

Tarsi siekiant pagrįsti šių apribojimų taikymą, to paties Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengto teikimo kitoje dalyje – „Igyvendinimo mechanizmas“ – nurodoma, kad „Toks ūkinės veiklos ribojimas būtinas siekiant suvaldyti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio, kadangi pastebima tendencija, kai vykstant keleivių vežimą autobusais į Lietuvos Respublikos teritoriją iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvą bandė patekti neteisėti migrantai“. Iš tiesų, 2023 m. balandžio mėn. VSAT informavo[7], kad maršrutiniu autobusu Minskas-Vilnius vyko Kongo Demokratinės Respublikos pilietė ir Egipto pilietis, kurie pateikė, įtariama, suklastotus leidimus gyventi Belgijoje ir Ispanijoje. 2023 m. liepos mėn. VSAT informavo[8], kad iš Baltarusijos maršrutiniu autobusu į Lietuvą bandė patekti Pakistano pilietis, pateikęs suklastotus Rumunijos dokumentus. Kitų aktualaus laikotarpio panašaus turinio pranešimų, kurių pagrindu galima būtų spręsti dėl naujos „tendencijos“, viešojoje erdvėje nerandama.

Kitas teisinis pagrindas, leidžiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybei ekstremaliosios situacijos metu įvedinėti papildomus apribojimus ir draudimus, yra Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 10 straipsnis, kuris numato, kad esant paskelbtai ekstremaliajai situacijai, Vyriausybė „gali laikinai apriboti arba nutraukti vykimą per valstybės sieną ar tam tikrus pasienio kontrolės punktus“. Remiantis šia nuostata, 2024 m. vasario 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 134 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“ pakeitimo“ nuo 2024 m. kovo 1 d. buvo visiškai nutrauktas vykimas per Lavoriškių ir Raigardo pasienio kontrolės punktus (toliau – PKP), taip pat nutrauktas pėsčiųjų ir dviratininkų vykimas per Medininkų ir Šalčininkų PKP. Galiausiai, remiantis, tikėtina, ta pačia Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo nuostata, nuo 2024 m. kovo 1 d. buvo uždraustas keleivių įlaipinimas ir išlaipinimas Kenos geležinkelio PKP ir Kybartų geležinkelio PKP, išskyrus išimtinius atvejus, dėl kurių sprendimą priima VSAT.

Skirtingai negu Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymas, Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas nereikalauja, kad paskelbtos ekstremaliosios situacijos kontekste įvedami apribojimai būtų susiję su priežastimis, dėl kurių paskelbta ši ekstremalioji situacija. Todėl, pvz., jau minėtame Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengtame teikime nurodyta, kad keleivių įlaipinimo ir išlaipinimo draudimu siekiama „apriboti trečiųjų šalių piliečių **galimybes patogiau ir pigiau pasiekti kitas Šengeno šalis, naudojantis Kaliningrado tranzitiniu traukiniu**“, kas, tikėtina, nėra tiesiogiai susiję su „masinio užsieniečių antplūdžio“ likvidavimu ir jo padarinių šalinimu.

Minėtais apribojimais išeinanti XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybė neapsiribojo bei 2024 m. lapkričio 13 d., šįkart – Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos teikimu[9], priėmė nutarimą Nr. 966 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“ pakeitimo“. Šiuo nutarimu buvo įvestas papildomas apribojimas, susijęs

[7] Žr. „Kongietė ir egiptietis į ES bandė patekti su leidimų gyventi klastotėmis“, VSAT, 2023 m. balandžio 23 d. Prieiga: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/kongiete-ir-egiptietis-i-es-bande-patekti-su-leidimu-gyventi-klastotemis/>

[8] Žr. „Baltarusiams neįsileidžiant pakistaniečio Medininkų pasienio punktas lieka uždarytas“, VSAT, 2023 m. liepos 9 d. Prieiga: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/baltarusiams-neisileidziant-pakistaniecio-medininku-pasienio-punktas-lieka-uzdarytas/>

[9] Žr. „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekto pateikimo“, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/87c0b7b0a1a311ef9db2c9aaf9c67042>

su krovinių transporto priemonių, išvykstančių iš Lietuvos Respublikos per išorės sieną automobilių keliais, registravimu bei tuo pačiu vargu, ar susijęs su „masiniu užsieniečių antplūdžiu“. Be to, prieš tai minėtas apribojimas keleivių vežimą reguliariais reisais tarptautiniais susisiekimo maršrutais autobusais vykdančioms Baltarusijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos vežėjams buvo praplėstas, įtraukiant Rusijos Federacijos vežėjus (kas taip pat verta dėmesio, turint omeny, jog valstybės lygio ekstremalioji situacija buvo ir išlieka paskelbta *„dėl masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos“*[10]) bei „kitų valstybių“ vežėjus, kurie pariteto pagrindais kartu su Baltarusijos Respublikos ar Rusijos Federacijos vežėjais veža ar ketina vežti keleivius. Tuo pačiu apribojimais, skirti keleivių vežimui nereguliariais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais autobusais, pritaikyti apskritai visiems „ne Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių“ vežėjams. Galiausiai, keleivių įlaipinimo ir išlaipinimo draudimas taip pat buvo praplėstas, prie Kenos geležinkelio PKP ir Kybartų geležinkelio PKP pridėdant ir Vilniaus geležinkelio PKP. Pastebėtina, kad minėtame Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos teikime, kuriuo paaiškinami papildomi apribojimai, nė karto nėra minimi žodžiai „užsieniečiai“, „masinis“ arba „antplūdis“, vietoj to pabrėžiami tokie siekiai, kaip „sureguliuoti krovinių transporto priemonių eiles pasienio kontrolės punktuose“ arba „mažinti ne tik Baltarusijos Respublikos, bet ir Rusijos Federacijos žvalgybos ir saugumo tarnybų galimybę verbuoti į Lietuvos Respubliką, Baltarusijos Respubliką bei Rusijos Federaciją vykstančius asmenis“.

2022 m. LRK pradėjo rinkti informaciją, kokią įtaką paskelbtos ekstremaliosios situacijos kontekste įvesti apribojimai turi užsieniečių prieigai prie prieglobsčio procedūros. Pradėti dokumentuoti LRK žinomi atvejai, kaip tarptautinės apsaugos poreikį turintys užsieniečiai siekė pateikti prašymus suteikti prieglobstį VSAT PKP arba diplomatinėse atstovybėse. Nuolat analizuojama viešai prieinama medžiaga, statistika, atliekami kokybiniai interviu su užsieniečiais arba jiems atstovaujančiais teisiniais atstovais, ekspertais, nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) atstovais, veikiančiais Lietuvoje ir už jos ribų.

2022 m. pabaigoje pasirodė pirmoji LRK analitinė apžvalga apie prieigą prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir VSAT PKP[11], o 2023 m. pabaigoje buvo paskelbtas papildymas apie situaciją 2023 m.[12] Šioje apžvalgoje, kuri buvo parengta 2025 m. sausio viduryje, pateikiama informacija apie 2024 m. įvykusių nagrinėjamam klausimui svarbius pokyčius bei LRK stebėtus atvejus.

[10] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“ 1 punktą: „1. Paskelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos.“

[11] Žr. „Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasienio kontrolės punktuose“, 2022 m. gruodis. Prieiga: <https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/Prieiga-prie-prieglobscio-proceduros-diplomatinese-atstovybese-ir-PKP-LT.pdf>

[12] Žr. „Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasienio kontrolės punktuose. Papildymas 2023“, 2023 m. gruodis. Prieiga: <https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/PRIEIGA-PRIE-PROCEDUROS-LT-2023-1.pdf>

II. PRAŠYMŲ SUTEIKTI PRIEGLOBSTĮ PATEIKIMAS VSAT PKP: PAGRINDINIAI 2024 M. AKCENTAI

Prieš pradėdant analizuoti 2024 m. situaciją, apžvelgsime jau paminėtus reikšmingus pasikeitimus, potencialiai turinčius įtakos galimybei pateikti prašymą suteikti prieglobstį VSAT PKP.

1. Uždaryti du kelio PKP pasienyje su Baltarusija. Nuo 2024 m. kovo 1 d. buvo uždaryti dar du^[13] pasienyje su Baltarusija veikiantys PKP – Lavoriškių (Vilniaus raj.) ir Raigardo (Druskininkų sav.)^[14]. Tai reiškia, kad metų eigoje atvykimas iš Baltarusijos buvo galimas tik per du likusius tarptautinius kelio PKP – Medininkų PKP (Vilniaus raj.) ir Šalčininkų PKP (Šalčininkų raj.). Per Papelekio PKP (Švenčionių raj.) leidžiama vykti tik transporto priemonėms, vežančioms didžiagabaričius ir sunkiasvorius krovinius ir turinčioms Lietuvos Respublikos kelių įstatyme nustatyta tvarka išduotą leidimą. Kitaip sakant, užsieniečių, turinčių tarptautinės apsaugos poreikį, atvykimas per šį PKP faktiškai yra neįmanomas arba mažai tikėtinas.

2. Uždraustas atvykimas pėsčiomis ir dviračiu. Paraleliai su dviejų PKP uždarymu Vyriausybės nutarimu panaikinta galimybė atvykti pėsčiomis arba dviračiu per pasienyje su Baltarusija likusius veikti Medininkų PKP ir Šalčininkų PKP. Tai reiškia, kad savo autotransporto priemonės neturintys užsieniečiai yra priversti samdyti vairuotoją, turintį teisę atvykti į Lietuvą, arba vykti viešuoju transportu – tarptautiniais autobusais. Daugiau apie galimybes atvykti tokiu transportu – žr. dalyje „*Nesėkmingi bandymai atvykti ir kliūtys Baltarusijos pusėje*“.

3. Uždraustas keleivių įlaipinimas ir išlaipinimas geležinkelio PKP. Vyriausybės nutarimu uždraustas keleivių įlaipinimas ir išlaipinimas Kenos geležinkelio PKP (pasienyje su Baltarusija), Kybartų geležinkelio PKP (pasienyje su Rusijos Federacija) bei Vilniaus geležinkelio PKP, išskyrus išimtinis atvejus, dėl kurių sprendimą priima VSAT. Šis apribojimas yra skirtas keleivinio traukinio, vykstančio iš Rusijos Federacijos teritorijos į Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritį tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją ir atgal, keleiviams. Teisiniu požiūriu prašymo suteikti prieglobstį pateikimo galimybė vykstant Karaliaučiaus tranzitiniu traukiniu išlieka, tačiau 2024 m. LRK negavo pranešimų apie Kybartų arba Kenos geležinkelio PKP registruotus prašymus suteikti prieglobstį (daugiau apie iššūkius, susijusius su įvestu išlaipinimo draudimu – žr. dalyje „*Atvykimai kertant sieną su Rusijos Federacija*“).

[13] Vykimas per dvyliką sienos perėjimo punktų pasienyje su Baltarusija ir Rusija (Ramoniškiai–Pograničnyj, Nida–Morskoje, Adutiškis–Moldevičiai, Krakūnai–Geranainys, Eišiškės–Dotiškės, Rakai–Petiulevcai, Norviliškės–Pickūnai, Latežeris–Pariečė, Švendubrė–Privalka, Nida–Rybačij, Jurbarkas–Sovetskask, Rusnė–Sovetskask) buvo nutrauktas nuo 2022 m. gegužės 1 d., dar per du sienos perėjimo punktus pasienyje su Baltarusija (Šumskas–Aluošia (Loša) ir Tverečius–Vidžiai) – nuo 2023 m. rugpjūčio 18 d.

[14] Žr. „Nuo kovo 1 d. uždaromi Lavoriškių ir Raigardo pasienio kontrolės punktai“, VSAT, 2024 m. vasario 21 d. Prieiga: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/nuo-kovo-1-d-uzdaromi-lavoriskiu-ir-raigardo-pasienio-kontroles-punktai/>

4. Apribotas keleivių vežimas reguliariais ir nereguliais reisais. Vyriausybės nutarimu taip pat buvo apribotas keleivius reguliariais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais autobusais vežantiems ar ketinantiems vežti Baltarusijos Respublikos ir Rusijos Federacijos vežėjams, taip pat Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių vežėjams, kurie pariteto pagrindais kartu su Baltarusijos Respublikos ar Rusijos Federacijos vežėjais veža ar ketina vežti keleivius reguliariais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais tarp Rusijos Federacijos ar Baltarusijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos ar per Lietuvos Respubliką tranzitu į (iš) Rusijos Federaciją(-os) ar Baltarusijos Respubliką(-os), maršrutų skaičius iki 29 maršrutų. Be to, kiekvienos paros eismo tvarkaraštyje gali būti numatytas ne daugiau kaip vienas vieno iš vežėjų viena transporto priemone atliekamas reisas pirmyn ir ne daugiau kaip vienas vieno iš vežėjų viena transporto priemone atliekamas reisas atgal. Taip pat uždraustas ne Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių vežėjų vykdomas keleivių vežimas nereguliais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais autobusais, turinčiais daugiau kaip 9 sėdimąsias vietas, įskaitant vairuotojo vietą, neturint leidimo vežti keleivius nereguliais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais.

Mažėjant galimybių fiziškai atvykti į VSAT PKP, objektyviai mažėja ir užsieniečių galimybių pasiekti šias lokacijas ir pasinaudoti teise kreiptis dėl prieglobsčio. Žemiau pateikiama prie išorinių sienų su Baltarusija ir Rusija esančiuose PKP pateiktų prieglobsčio prašymų statistika 2024 m.[15] (remiamasi iš VSAT gautais pranešimais).

Prieglobsčio prašymų pateikimas VSAT PKP 2024 m. ir palyginimas su ankstesniais metais (LRK kaupiami duomenys).

Prieglobsčio prašymai, pateikti VSAT PKP (išorinė siena su BLR ir RUS)					
2022 m.		2023 m.		2024 m.	
Siena su BLR	Siena su RUS	Siena su BLR	Siena su RUS	Siena su BLR	Siena su RUS
RUS – 55 TJK – 21 BLR – 6 UKR – 5 AZE – 3	BLR – 24 RUS – 14 UKR – 2	TJK – 6 RUS – 1	BLR – 17	CUB – 11 IRQ – 5* TJK – 4 UZB – 4	BLR – 6
90	40	7	17	24	6
130		24		30	

Valstybių pavadinimų atvaizdavimui lentelėje naudojami trijų raidžių kodai iš Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO 3166 standarto (ISO3166-1 alpha-3): AZE – Azerbaidžanas, BLR – Baltarusija, CUB – Kuba, IRQ – Irakas, RUS – Rusijos Federacija, TJK – Tadžikistanas, UKR – Ukraina, UZB – Uzbekistanas.

*5 asmenų Irako piliečių šeima atvyko į PKP bei pateikė prieglobsčio prašymus, tačiau galiausiai prašymai nebuvo registruoti nustačius, kad asmenys jau yra prieglobsčio procedūroje (detaliau žr. žemiau („Irako piliečių šeimos atvykimas“) ir dalyje „Galimybė pateikti prašymą suteikti prieglobstį diplomatinėse atstovybėse“).

[15] Į šią statistiką nėra įtraukti prieglobsčio prašymai, pateikti arba registruoti Vilniaus ir Kauno tarptautinių oro uostų PKP. Pastebėta, kad neretai tarptautinių oro uostų PKP pateikti prašymai suteikti prieglobstį registruojami kitur (pvz., pristačius asmenį į VSAT Užsieniečių registracijos centrą) arba atvirkščiai – kitur pateikti prašymai registruojami asmenį pristačius į tarptautinio oro uosto PKP, todėl ši prašymų kategorija statistiškai sunkiai koreliuoja su prieglobsčio procedūros tema. 2024 m. LRK stebėtojai lankėsi tiek Kauno oro uoste (balandžio mėn.), tiek Vilniaus oro uoste (rugpjūčio mėn.), kur buvo registruojami prieglobsčio prašymai, tačiau pastebėjimai ir teiktos rekomendacijos buvo susiję su priėmimo sąlygomis, o ne su prieiga prie prieglobsčio procedūros, kuriai skirta ši ataskaita.

Kaip matyti iš aukščiau pateikiamų duomenų, 2024 m. užsieniečių, kurių prašymai suteikti prieglobstį buvo priimti VSAT PKP, skaičius išliko itin mažas ir labai panašus į 2023 m. stebėtą situaciją. Tačiau atkreiptinas dėmesys į keletą aspektų, būdingų būtent 2024 m.:

- Jei 2023 m. didžiąją dalį užsieniečių, kurių prašymai suteikti prieglobstį buvo registruoti VSAT PKP, sudarė Baltarusijos ir Tadžikistano piliečiai, 2024 m. pastebėta kiek neįprastų kilmės šalių – tokių kaip Kuba, Irakas, Uzbekistanas.
- 2024 m. VSAT PKP nebuvo registruotas nė vienas Rusijos Federacijos piliečio prašymas suteikti prieglobstį. 2023 m. stebėtas vos vienas toks atvejis, kai prašymą suteikti prieglobstį pateikė Rusijos Federacijos pilietė – pilnametė moteris.
- 2024 m. stipriai krito Baltarusijos piliečių, kurių prieglobsčio prašymai buvo registruoti VSAT PKP, skaičius. Jei 2023 m. tokių buvo 17 (dauguma visų VSAT PKP pateiktų prašymų), 2024 m. buvo vos 6 arba beveik 3 kartus mažiau nei praėjusiais metais.
- Priešingai nei 2023 m., daugiau prašymų suteikti prieglobstį buvo pateikti VSAT PKP, esančiuose pasienyje su Baltarusija, o ne su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi.
- Kaip ir 2023 m., 2024 m. nefiksuota atvejų, kai VSAT PKP prašymus suteikti prieglobstį teiktų piliečiai tų šalių, iš kurių tiesiogiai atvykstama (t. y. pasienyje su Rusija esančiuose PKP neregistruota Rusijos piliečių prieglobsčio prašymų, o pasienyje su Baltarusija esančiuose PKP – Baltarusijos piliečių prašymų).

Siekiant paaiškinti aukščiau pateiktus pastebėjimus, kurie nebūtinai atspindi pastaraisiais metais vyraujančias tendencijas, t. y. apribotą prieigą prie prieglobsčio procedūros ir apskritai nuosekliai mažėjantį prieglobsčio prašytojų skaičių, vertėtų atkreipti dėmesį į specifines aplinkybes, susijusias su dalies prieglobsčio prašytojų atvykimu ir reikalaujančias atskiros paaiškinimo.

Irako piliečių šeimos atvykimas. Visi penki 2024 m. per VSAT PKP atvykę prieglobsčio prašytojai iš Irako yra tos pačios šeimos nariai. Šie užsieniečiai dar 2021 m. pabaigoje atvyko į Baltarusiją ir 2022 m. sausį diplomatinėje atstovybėje Minske pateikė prašymus suteikti prieglobstį, t. y. dar prieš atvykdami į PKP 2024 m. vasarą jie jau turėjo prieglobsčio prašytojų statusą.

Praėjus daugiau nei metams po prieglobsčio prašymo pateikimo ir gerokai viršijus įstatymo numatytą terminą sprendimui priimti, 2023 m. balandį MD nusprendė nesuteikti šiai irakiečių šeimai prieglobsčio. Nesutikdami su MD priimtais sprendimais, užsieniečiai juos apskundė teismui. 2023 m. rugpjūtį Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jų skundą tenkino ir įpareigojo MD išnagrinėti prašymus suteikti prieglobstį iš naujo. 2023 m. lapkričio mėn. MD priėmė naują sprendimą, kuriuo vėl atsisakė suteikti šeimai prieglobstį. Šį sprendimą šeima taip pat apskundė teismui. 2024 m. liepą Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas tenkino jų skundą bei vėl įpareigojo MD išnagrinėti užsieniečių prašymus suteikti prieglobstį iš naujo. Visą tą laiką prieglobsčio prašytojų šeima praleido Baltarusijoje, pasak jų pačių, turėjo keisti gyvenamąją vietą ir slapstytis nuo vietos teisės saugos, nes baigėsi teisėto jų buvimo šioje šalyje laikas.

2024 m. birželį irakiečių šeima buvo sulaikyta Baltarusijoje kaip neturinti teisės būti. Prieglobsčio prašytojų teigimu, grasinta juos išsiųsti. Vėliau jie buvo paleisti išdavus „išvykimo vizas“, kuriose buvo numatytas terminas, per kurį užsieniečiai turėjo išvykti iš Baltarusijos. Bijodami būti išsiųsti irakiečiai pabandė išvykti iš Baltarusijos per PKP, esantį pasienyje su Lenkija, tačiau šios šalies pareigūnai jų neįsileido motyvuodami, kad irakiečių prieglobsčio prašymai yra nagrinėjami Lietuvoje, todėl jie turėtų arba laukti arba vykti į šalį, t. y. Lietuvą, kuri yra atsakinga už jų prašymų nagrinėjimą.

Prieglobsčio prašytojai grįžo į Minską, kur pakartotinai kreipėsi į vietos migracijos tarnybą ir gavo terminuotas „išvykimo vizas“. Jiems buvo nurodyta savarankiškai palikti Baltarusijos teritoriją, kitu atveju grėstų išsiuntimas. Gavę vizas irakiečiai nusprendė vykti į Lietuvą. Kadangi atvykimas į PKP yra galimas tik su autotransporto priemone, prieglobsčio prašytojai pasisamdė vairuotoją, turintį teisę atvykti į Lietuvą. 2024 m. liepos antroje pusėje šeimai pavyko išvykti iš Baltarusijos (šios šalies pareigūnai kelionės dokumentuose uždėjo išvykimo spaudus) ir atvykti į Medininkų PKP, kur jie pateikė prašymus suteikti prieglobstį.

Vis dėlto, po konsultacijų su MD prieglobsčio prašymų registravimo procedūra nebuvo pradėta, kadangi, remiantis MD pateikta informacija, dar nebuvo priimti galutiniai sprendimai dėl anksčiau (Lietuvos Respublikos ambasadoje Baltarusijoje) pateikto prašymo. Tuo pačiu MD atsisakė spręsti klausimus dėl prieglobsčio prašytojų įleidimo į Lietuvos Respublikos teritoriją ir jų apgyvendinimo (papildomai žr. dalyje „Galimybė pateikti prašymą suteikti prieglobstį diplomatinėse atstovybėse“).

MD atsisakius priiminėti jo kompetencijai priskirtus sprendimus dėl prieglobsčio prašytojų teisinės padėties (įleidimas į teritoriją, apgyvendinimas, užsieniečio registracijos pažymėjimo išdavimas), VSAT neturėjo kitos išeities, kaip sulaikyti šeimą ne ilgiau kaip 48 val. ir kreiptis į teismą dėl alternatyvios sulaikymui priemonės jiems taikymo. Teismo sprendimu prieglobsčio prašytojai buvo apgyvendinti netaikant jiems judėjimo laisvės apribojimų.

Pirmosios Kubos piliečių grupės atvykimas. 2024 m. kovą su LRK stebėtojais susisiekė Kubos pilietė, kuri nurodė esanti Baltarusijoje kartu su savo sutuoktiniu ir dar 5 asmenimis, įskaitant 10 m. mergaitę (visi – Kubos piliečiai). Moteris pranešė, kad jie neturi Šengeno vizų, tačiau turi tarptautinės apsaugos poreikį ir bandys kreiptis dėl prieglobsčio Medininkų PKP. Ji atsiuntė savo ir kitų kartu keliaujančių asmenų ispanų kalba surašytų prašymų suteikti prieglobstį nuotraukas. LRK stebėtojai apie tai informavo VSAT.

Vėliau asmenys pranešė, kad Baltarusijos pareigūnai nenorėjo jų įleisti į PKP vykstant pėsčiomis, nepagarbiai elgėsi, grasino išsiųsti į kilmės šalį. Nemažai per sieną vykstančių automobilių ir autobusų vairuotojų atsisakė juos priimti. Tokiu būdu Kubos piliečiai PKP Baltarusijos pusėje praleido daugiau nei parą, buvo išsekę, sušalę, alkani. Galiausiai Baltarusijos pareigūnai, atsižvelgę į užsieniečių būklę (kaip minėta, tarp jų buvo viena mažametė, o su LRK komunikavusi moteris buvo nėščia), atskyrė 4 asmenis ir leido jiems pakeleivingu transportu kirsti sieną. Po kelių valandų likę 3 Kubos piliečiai pranešė, kad ir jiems buvo leisti išvykti iš Baltarusijos. Abiem atvejais VSAT prieglobsčio prašymus priėmė ir pagal galiojantį susitarimą informavo LRK stebėtojus apie registruotus prieglobsčio prašymus. Kubos piliečiai buvo apgyvendinti Medininkų PKP esančiose prieglobsčio prašytojams skirtose patalpose, pradėta prieglobsčio procedūra.

Antrosios Kubos piliečių grupės atvykimas. 2024 m. liepą į LRK kreipėsi Ispanijos pilietė, kuri nurodė prieš kelias dienas praradusi kontaktą su savo seserimi. Pasak moters, jos sesuo (Kubos pilietė) su savo šeimos nariais bandė atvykti į Lietuvą nereguliariai. Asmenys buvo „apgręžti“ Lietuvos pareigūnų ir, paskutinėmis turimomis žiniomis, įstrigo Lietuvos-Baltarusijos pasienyje. Kubos piliečių grupę sudarė 4 šeimos nariai (moteris, jos vyras, pilnametis sūnus ir nepilnametė duktė) bei dar vienas vyras (taip pat Kubos pilietis), prisijungęs kelionės metu. Niekas iš jų neturėjo tvarkingų kelionės dokumentų, leidžiančių atvykti į ES. Į LRK pasikreipusi moteris nurodė, kad jos šeimos nariai nebeturi maisto, vandens, o palikti miško jiems neleidžia Baltarusijos pareigūnai. Be to, anot moters, nepilnametė serga cukriniu diabetu ir jai reikalingi vaistai. Ispanijos pilietės pastangomis Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) jos giminaičiams pritaikė laikinasias apsaugos priemones[16], tačiau kontaktas su jais nebuvo atkurtas.

[16] Žr. „EŽTT byloje B.O. ir kiti prieš Lietuvą pritaikė laikinasias apsaugos priemones“. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Prieiga: <https://tm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/atstovavimas-eztt/naujienos-2/eztt-byloje-bo-ir-kiti-pries-lietuva-pritaikė-laikinasias-apsaugos-priemones/>

Po kurio laiko Ispanijos pilietė informavo LRK, kad ryšis su seserimi ir jos šeima buvo atkurtas (ryšys buvo nutrūkęs 8 dienas). Remiantis vėliau surinktais duomenimis, Baltarusijos pusėje Kubos piliečiai taip pat sutiko pareigūnus, kurie jiems neleido palikti pasienio teritorijos ir, grasindami, nurodė eiti prie Latvijos sienos. Užsieniečiai nereguliariai kirto Latvijos sieną, kur, jų teigimu, patyrė vietos pareigūnų smurtą (dalis asmenų patyrė rimtų sužalojimų), buvo sudaužyti jų telefonai, galiausiai jie buvo „apgręžti“ į Baltarusiją. Kubos piliečiams pavyko ištrūkti iš miško vietovės, susitikti su kitais užsieniečiais, kurie leido pasinaudoti telefonu.

Kubos piliečių šeima įsigijo autobuso bilietus ir, turėdami EŽTT sprendimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, draudžiančių juos grąžinti, atvyko į Medininkų PKP. Išvykstant iš Baltarusijos sunkumų jiems nekilo. Lietuvoje asmenims buvo suteikta medicininė pagalba, vienas jų – laikinai hospitalizuotas, atlikta operacija. Kitą dieną VSAT informavo LRK stebėtojus, kad bus registruojami kubiečių prieglobsčio prašymai.

Uzbekistano piliečių šeimos atvykimas. 2024 m. rugpjūčio pabaigoje VSAT informavo LRK stebėtojus, kad Medininkų PKP prašymą suteikti prieglobstį pateikė Uzbekistano piliečių šeima – moteris su 3 mažamečiais vaikais. LRK stebėtojai atliko šio atvejo stebėseną ir surinko aktualią informaciją.

Prieglobsčio prašytojai į Medininkų PKP atvyko maršrutiniu autobusu. Pasak moters, Baltarusijos pusėje kilo nedidelių sunkumų siekiant paaiškinti šios šalies pareigūnams, kaip ji ketinanti atvykti į Lietuvą be tvarkingų kelionės dokumentų. Pasak moters, ji neatskleidė norinti prašyti prieglobsčio ir Baltarusijos pasieniečius įtikino, kad Lietuvoje gyvena jos vyras, kuris esą sutvarkys trūkstamus dokumentus. Atvykus į Medininkų PKP moteris kreipėsi dėl prieglobsčio, taip pat paaiškino, kad Lietuvoje gyvenantis jos vyras turi prieglobsčio prašytojo statusą, yra įsigijęs būstą. VSAT pareigūnai registravo prieglobsčio prašymą bei laikinai apgyvendino šeimą prieglobsčio prašytojams skirtoje patalpoje.

Šioje dalyje detaliau neaprašyti prieglobsčio prašytojų iš Tadžikistano atvejai, kai kreipiantis dėl prieglobsčio VSAT PKP jiems talkino artimųjų pasamdytas advokatas iš Lietuvos. Neatmestina, kad tiek pastaroji aplinkybė, tiek kiti šioje dalyje minėti šalutiniai veiksniai (pvz., galimybė vykti autotransporto priemone, EŽTT sprendimas ar Lietuvoje gyvenantis šeimos narys) turėjo įtakos užsieniečių galimybei sėkmingai pateikti prieglobsčio prašymus VSAT PKP. Tačiau turimi duomenys neleidžia daryti vienareikšmiškų apibendrinančių išvadų dėl tokių aplinkybių reikšmingumo. Kitoje dalyje apžvelgiamos ir kiek kitokios užsieniečių patirtys.

Nesėkmingi bandymai atvykti ir kliūtys Baltarusijos pusėje

Vertinant kliūtis, su kuriomis užsieniečiai susiduria vykstant per Baltarusijos kontroliuojamus PKP, išskirtinos dvi esminės sąlygos: 1) vykti su autotransporto priemone (keleiviniu transportu ar privačiu automobiliu) ir vairuotoju, turinčiu teisę palikti Baltarusijos teritoriją; 2) turėti tvarkingus kelionės dokumentus, kurie užsieniečiams leidžia apibrėžtą laiką teisėtai būti Baltarusijos teritorijoje (asmenimis negresia būti sulaikytiems kertant sieną), tačiau nebūtinai atitinka teisėto atvykimo į kaimyninę šalį kriterijus (aukščiau minėti atvejai, kai užsieniečiams, pvz., Irako piliečiams, buvo leista kirsti sieną vykstant tiek į Lietuvą, tiek ir į Lenkiją turint Baltarusijos išduotas „išvykimo vizas“, tačiau neturint Šengeno vizos).

2024 m. LRK gavo informacijos apie kelis atvejus, kai prieglobsčio Lietuvoje prašytis ketinantys užsieniečiai bandė išvykti iš Baltarusijos per PKP, tačiau jiems nepavyko. Pirmu atveju, kliūtimi tapo kelionės dokumentai, antru atveju – neturėjimas galimybės pasinaudoti autotransporto priemone kertant sieną.

2024 m. rugpjūčio pabaigoje su LRK stebėtojais susisiekė Somalio pilietis, esantis Baltarusijoje. Pasak vyro, 2023 m. pabaigoje jis kreipėsi dėl prieglobsčio suteikimo pačioje Baltarusijoje, tačiau kaimyninės šalies Pilietybės ir migracijos departamentas priėmė sprendimą prieglobsčio jam nesuteikti, vėliau užsieniečio skundą atmetė ir teismas. Gavęs „išvykimo vizą“, galiojančią šešias dienas, ir baimindamasis būti išsiųstas į kilmės šalį užsienietis nusprendė išvykti iš Baltarusijos ir kreiptis dėl prieglobsčio Lietuvoje. Vyras įsigijo tarptautinio autobuso bilietą ir ketino pasiekti Kamenyj Log – Medininkų PKP. LRK suteikė asmeniui aktualios informacijos apie prašymo suteikti prieglobstį pateikimo tvarką pagal Lietuvos teisės aktus, daugiau asmuo su LRK nekontaktavo. Vėliau, bendraujant su vienos Lenkijoje veikiančios ir Baltarusijoje įstrigusius užsieniečius, siekiančius tarptautinės apsaugos, konsultuojančios NVO atstove[17], buvo gauta nepatvirtintos informacijos, kad Somalio pilietis galimai buvo sulaikytas pasienyje Baltarusijos pusėje atliekant dokumentų patikrą ir nustačius, kad jo pasas yra suklastotas.

Ta pati Lenkijoje veikianti NVO 2024 m. rugsėjo pradžioje su LRK pasidalino istorija apie Afganistano piliečių šeimą, įskaitant 3 vaikus, kuri taip pat ketino atvykti į Lietuvą per PKP. Remiantis minėta NVO, Afganistano piliečiai, kaip ir minėtas Somalio pilietis, Baltarusijoje gavo „išvykimo vizas“, t. y. iš esmės buvo įpareigoti per nustatytą laiką išvykti iš Baltarusijos. Užsieniečiai mėgino įsigyti tarptautinių autobusų bilietus, tačiau to padaryti jiems nepavyko, nes bilietus parduodančios kompanijos reikalavo į Lietuvą leidžiančių atvykti vizų. Kaip nurodė Lenkijos NVO atstovė, Afganistano piliečiams nepavykus įsigyti bilietų, jie susirado taksi vairuotoją, kuris sutiko juos nuvežti prie sienos su Lietuva ir ten padėti įlaipinti į atsitiktinį eilėje stovinį automobilį ar autobusą. Kadangi vairuotojas neturėjo Šengeno vizos, jis buvo priverstas išleisti keleivius neprivažiavus Kamenyj Log PKP, tačiau nei jam, nei patiems užsieniečiams nepavyko įsiprašyti į pakeleivingus automobilius ar autobusus. Pasak NVO atstovės, galiausiai į vietą pristatė Baltarusijos milicijos pareigūnai, patikrino užsieniečių dokumentus ir nurodė jiems netrikdyti eismo bei pasišalinti. Afganistano piliečių šeima buvo priversta grįžti į šalies gilumą, nes be transporto priemonės negalėjo kirsti sienos.

Vis dėlto, net ir įveikus Baltarusijos PKP kontrolę, užsieniečiai ne visuomet gali pasinaudoti teise į prieglobstį. 2024 m. LRK gavo informacijos apie vieną nesėkmingą bandymą kreiptis dėl prieglobsčio VSAT PKP, tiksliau – apie du tos pačios šeimos bandymus, įvykusius vienos savaitės laikotarpiu.

2024 m. spalio antroje pusėje į LRK kreipėsi Irako piliečių šeima (vyras, žmona ir jų mažametė dukra), kurie nurodė negalėję pasinaudoti teise į prieglobstį atvykus į Lietuvos PKP. Užsieniečiai turėjo Baltarusijos išduotas „išvykimo vizas“, pasamdė vairuotoją su autotransporto priemone ir, atvykę į Kamenyj Log – Medininkų PKP, sėkmingai perėjo Baltarusijos pasieniečių kontrolę. Lietuvos pusėje viskas klostėsi ne taip sklandžiai.

[17] Pokalbiai vyko rugsėjo 5 ir 6 d. Abipusiu susitarimu detalesnė informacija apie Lenkijos NVO neatskleidžiama.

Nors asmenys nurodė bandę prašyti prieglobsčio ir pateikė jų tarptautinės apsaugos poreikį pagrindžiančių įrodymų (foto, vaizdo medžiagos, dokumentų ir pan.), VSAT pareigūnai į tai neatsižvelgė, irakiečių pasuose uždėjo Medininkų PKP atvykimo spaudą, jį perbraukė ir šalia užrašė raidę „C“ (kuri nurodo pagrindą, kuriuo užsieniečiai neįleidžiami – „neturi galiojančios vizos ar leidimo gyventi“ [18]). Anot užsieniečių, jiems buvo (cituojama) „*įteikti popieriai pasirašyti*“, tačiau atsisakymo leisti atvykti kertant sieną dokumento kopijų jie negavo.

Irako piliečių šeima grįžo į Minską, kur kreipėsi į pagalbą pabėgėliams teikiančias organizacijas. Baltarusijos institucijos išdavė jiems naujas „išvykimo vizas“, įpareigojant išvykti iš šalies per nurodytą terminą. Užsieniečiai vėl atvyko į pasienį su Lietuva ir dar kartą sėkmingai perėjo baltarusių pasieniečių patikrą (sienos kirtimo metu jų „išvykimo vizos“ buvo anuliuotos). Tačiau Lietuvos pusėje (Medininkų PKP) šeima vėl susidūrė su sunkumais. Pasak žmonių, Medininkų PKP juos apklausė, tačiau prieglobsčio prašymų neregistravo, nors užsieniečiai akcentavo, jog jiems gresia būti išsiųstiems į Iraką ir ten yra nesaugu. Irakiečiams vėl buvo surašyti atsisakymo leisti atvykti kertant sieną dokumentai (šįkart – įteiktos kopijos). Anot pačių žmonių, VSAT pareigūnai jiems nurodė dėl prieglobsčio kreiptis į Lietuvos ambasadą Minske.

Po antro nepavykusio bandymo kreiptis dėl prieglobsčio VSAT PKP Irako piliečių šeima grįžo į Baltarusiją. Vėliau asmenys susisiekt su LRK jau būdami kilmės valstybėje.

Atvykimai kertant sieną su Rusijos Federacija

Kaip buvo minėta analizuojant prieglobsčio prašytojų atvykimo tendencijas, 2024 m. toliau mažėjo prieglobsčio prašymų, registruojamų PKP, esančiuose pasienyje su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi. Šį atvykimo būdą tradiciškai pasirinkdavo daugiausiai Baltarusijos ir (iki 2022 m.) Rusijos piliečiai.

2024 m. fiksuoti vos penki atvejai (iš viso – 6 asmenys, visi – Baltarusijos piliečiai), kai prašymai suteikti prieglobstį buvo teikiami Kybartų kelio PKP. Turint omeny, kad iki pasiekiant Lietuvos pareigūnus vykstantys šiuo maršrutu užsieniečiai pereina Rusijos pasienio pareigūnų vykdomą patikrą, tikėtina, kad Baltarusijos piliečiai, kuriems uždrausta išvykti iš Baltarusijos (ypač turintys kelionės dokumente uždėtą žymą baltarusių kalba „У выездзе адмоўлена“ (liet. „išvykti uždrausta“)), baiminasi būti sulaikyti Rusijos pasienyje bei perduoti kilmės valstybės pareigūnams, todėl pasirenka kitus kelius, įskaitant Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimą nereguliariu būdu.

Užsieniečiai, esantys Rusijos Federacijos teritorijoje bei turintys tarptautinės apsaugos poreikį, taip pat turi galimybę kirsti Lietuvos sieną tranzitiniu traukiniu, vykstančiu per Lietuvos teritoriją iš Rusijos Federacijos Karaliaučiaus srities (arba priešinga kryptimi), ir pasienio patikros metu VSAT pareigūnams pateikti prašymą suteikti prieglobstį. Tiesa, neturint Šengeno vizos ar kito dokumento, leidžiančio atvykti į ES (pvz., leidimo gyventi), trečiųjų šalių piliečiams (išskyrus Rusijos Federacijos piliečius, kuriems išduodami supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentai) bilietai į šį traukinį nėra parduodami. Taigi, neskaitant Rusijos Federacijos piliečių, šis atvykimo būdas prieinamas išskirtinai tiems užsieniečiams, kurie atitinka Šengeno sienų kodekse nustatytas atvykimo sąlygas [19].

[18] Remiantis 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) V priedo A dalies 1 punkto d papunkčiu, „*kai atsisakymas leisti atvykti trečiųjų šalių piliečiams neregistruojamas AIS, pase dedamas atvykimo spaudas, kryžmai perbrauktą neištrinamu juodu rašalu, ir priešais jį dešinėje pusėje taip pat neištrinamu rašalu parašoma raidė(-es), atitinkančių(-ias) atsisakymo leisti atvykti priežastį(-is), kurių sąrašas pateiktas atsisakymo leisti atvykti standartiniame blanke šio priedo B dalyje. <...>“.* To paties priedo B dalyje pateiktas atsisakymo leisti atvykti standartinis blankas, kuriame *inter alia* pateikti atsisakymo leisti atvykti pagrindai, įskaitant „C) *neturi galiojančios vizos ar leidimo gyventi*“.

[19] Žr. 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) 6 str. (Trečiųjų šalių piliečių atvykimo sąlygos) 1 dalį. Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0399>

Kaip minėta, 2024 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė uždrausti keleivių įlaipinimą ir išlaipinimą Kybartų ir Kenos geležinkelio PKP, kur patikrai stoja tranzitinis traukinys, o vėliau – ir Vilniaus geležinkelio PKP. Tai reiškia, kad tarptautinės apsaugos poreikį turintis užsienietis, kad ir vykstantis, pvz., su galiojančia Šengeno viza, negali palikti traukinio, nebent VSAT sprendimu jam būtų pritaikyta išimtis. Be abejo, toks užsienietis turi galimybę išreikšti pageidavimą kreiptis dėl prieglobsčio pačiame traukinyje, kol jį tikrina Lietuvos pareigūnai. Vis dėlto pati aplinka, kurioje įvyksta kontaktas su VSAT pareigūnais, neužtikrina konfidencialumo, privatumo, asmenys nesijaučia saugūs, ypač neturėdami garantijos, kad išimtis jiems galiausiai bus pritaikyta.

LRK neturi duomenų, kad 2024 m. vykstant Karaliaučiaus tranzitiniu traukiniu prašytis prieglobsčio Lietuvoje būtų bandę Rusijos Federacijos piliečių. Taip pat LRK neturi duomenų apie visus 2024 m. atvejus, kai tranzitinio traukinio keleiviams buvo pritaikyta išimtis bei leista išlipti Lietuvos teritorijoje.

2024 m. LRK stebėjo kelis atvejus, kai tarptautinės apsaugos poreikį turintys užsieniečiai (visi – Baltarusijos piliečiai) prašė leisti jiems išlipti iš tranzitinio traukinio, apeliuodami į kilmės valstybėje jiems gresiantį persekiojimą. 2024 m. pavasarį LRK fiksavo du atvejus, kai į Lietuvą tranzitiniu traukiniu Karaliaučius – Maskva siekė atvykti Baltarusijos pilietės, o 2024 m. rudenį – dar tris atskirus atvejus, kai šiuo traukiniu vyko Baltarusijos piliečiai vyrai. Visais stebėtais atvejais užsieniečiai turėjo Šengeno erdvei priklausančios valstybės išduotą vizą arba leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje, dalis jų turėjo pasirengę prašymus suteikti prieglobstį rašytine forma tuo atveju, jeigu nebūtų leista išlipti turimų dokumentų pagrindu. Visais minėtais atvejais užsieniečiams buvo taikyta išimtis ir leista išlipti iš traukinio, tačiau tai buvo padaryta jų turimų dokumentų pagrindu, prieglobsčio prašymai registruojami nebuvo. Dalis žmonių pasakojo, kad VSAT pareigūnai jiems paaiškino, kad esant poreikiui prašymą suteikti prieglobstį jie galėtų pateikti, pvz., nuvykę į Vilnių ir pasikreipę į MD padalinį arba, nusprendus vykti į kitą ES šalį – toje šalyje. Pasak pačių žmonių, pagrindinis jų tikslas buvo pasilikti ES teritorijoje, jie jau turėjo atitinkamus dokumentus, todėl prašymo suteikti prieglobstį pateikimas nebuvo prioritetas, verčiau alternatyva tuo atveju, jeigu turimų dokumentų neužtektų.

LRK žinomas dar vienas 2024 m. pabaigoje nutikęs atvejis, kai aprašytu būdu vykusiai dvigubą Baltarusijos ir ES šalies pilietybę turinčiai moteriai taip pat buvo leista išlipti iš tranzitinio traukinio.

Be aukščiau aprašytų atvejų, LRK žinoma kur kas sudėtingiau susiklosčiusi situacija, su kuria netrukus po draudimo išlipti Kybartų ir Kenos geležinkelio PKP įvedimo susidūrė tarptautinės apsaugos poreikį turintis Baltarusijos pilietis. Asmuo vyko tranzitiniu traukiniu Karaliaučius – Maskva, turėdamas humanitariniu pagrindu išduotą Šengeno erdvei priklausančios valstybės vizą. Pasak vyro, tiek Kybartų, tiek Kenos geležinkelio PKP keleivius tikrinusiems VSAT pareigūnams jis nurodė negalintis grįžti į Baltarusiją ir prašė leisti jam išlipti arba pasiprašyti prieglobsčio, tačiau jam buvo nurodyta, kad procedūra pasikeitė ir keleiviai iš traukinio išlipti negali. Nei Kybartų, nei Kenos geležinkelio PKP jam nebuvo pritaikyta išimtis, prieglobsčio prašymo registravimo procedūra taip pat nebuvo pradėta. Vyras buvo priverstas tęsti kelionę ir grįžo į Baltarusiją. Vėliau, LRK aiškinantis aplinkybes, VSAT atstovai nurodė, kad užsienietis reikalavo jį išleisti iš traukinio turimos vizos pagrindu, o prieglobsčio neprašė.

Minėtas užsienietis netrukus vėl pabandė atvykti į Lietuvą tuo pačiu maršrutu. Antru bandymu jam pavyko pasiekti, kad būtų pritaikyta išimtis ir leista išlipti Kybartų geležinkelio PKP, tačiau, kaip ir prieš tai aptartais atvejais – turimų dokumentų pagrindu, prieglobsčio prašymas registruotas nebuvo. Po šio įvykio atvejų, kai tarptautinės apsaugos poreikį turintiems žmonėms nebūtų leista išlipti iš traukinio, LRK 2024 m. nefiksavo.

III. GALIMYBĖ PATEIKTI PRAŠYMĄ SUTEIKTI PRIEGLOBSTĮ DIPLOMATINĖSE ATSTOVYBĖSE

Remiantis MD pateikta informacija, 2024 m. naujų prašymų suteikti prieglobstį per Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes ar konsulinės įstaigas pateikta nebuvo, taip pat nebuvo jokių procedūrinių pakeitimų, susijusių su tokių prašymų pateikimo ir nagrinėjimo tvarka. 2024 m. buvo priimti 5 sprendimai nesuteikti prieglobsčio Lietuvos Respublikoje užsieniečiams, kurie pateikė prašymus suteikti prieglobstį per Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę Minske (beveik neabejotina, kad tai yra jau minėta 5 asmenų Irako piliečių šeima (žr. *žemiau*)), šiai dienai MD neturi neišnagrinėtų prašymų suteikti prieglobstį, pateiktų per Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes.

2022-2023 m. ataskaitose bei šios ataskaitos dalyje dėl prieglobsčio procedūros VSAT PKP buvo aprašyta Irako piliečių šeimos, kurie 2022 m. sausio mėn. diplomatinėje atstovybėje Minske pateikė prašymus suteikti prieglobstį, o 2024 m. liepos mėn. atvyko į Lietuvą, istorija. Šeimai būnant Lietuvoje, MD priėmė trečiąjį sprendimą nesuteikti jiems prieglobsčio, kurį jie apskundė teismui. Rengiant šią ataskaitą, 2025 m. sausio mėn. viduryje LRK sužinojo, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neskundžiamu sprendimu atmetė jų skundą. Tokiu būdu, šiai dienai nebeliko Lietuvos diplomatinėje atstovybėje Minske prašymus suteikti prieglobstį pateikusių užsieniečių, dėl kurių dar nebūtų priimtas galutinis MD sprendimas.

Kaip jau minėta, MD atsisakė spręsti klausimą dėl šios prieglobsčio prašytojų šeimos apgyvendinimo, iš esmės laikantis pozicijos, kad jie neturėjo nei teisės, nei poreikio vykti į Lietuvą bei privalėjo laukti galutinio sprendimo dėl prieglobsčio prašymų Baltarusijoje. Šiuo klausimu pažymėtina, kad „ambasados procedūra“ yra tik papildoma nacionalinė procedūra, nesusijusi su Bendra Europos prieglobsčio sistema[20], taigi ji neturėtų būti kliūtimi asmenims veiksmingai, lengvai ir greitai pasinaudoti tarptautinės apsaugos ES suteikimo procedūra, t. y. nustatyta tvarka kreiptis dėl prieglobsčio PKP arba teritorijoje bei tokiu būdu inicijuoti ne nacionalinę, o ES mastu reglamentuotą prieglobsčio procedūrą. Įvertinus ES Teisingumo Teismo argumentaciją byloje C-823/21, neatmestina, kad šioje situacijoje galimybės pateikti tarptautinės apsaugos prašymą Lietuvos teritorijoje arba pasienyje nesuteikimas (kaip buvo šiuo atveju, atsisakius registruoti prieglobsčio prašymus Medininkų PKP) bei

[20] Nei 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos, nei 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, nėra taikomos tais atvejais, kai prieglobsčio prašymai pateikiami valstybių narių atstovybėms. Remiantis minėtų direktyvų 3 straipsniais, jos taikomos tik valstybių narių teritorijoje, įskaitant pasienį, pateiktiems tarptautinės apsaugos prašymams, bei netaikomos prieglobsčio prašymams, kurie pateikiami valstybių narių atstovybėms. Tokiu būdu procedūra, kai užsieniečiams sudaroma galimybė pateikti prašymą suteikti prieglobstį diplomatinėje atstovybėje, nepatenka į ES prieglobsčio *acquis* reglamentavimo sritį, bei, atitinkamai, nelaikytina įgyvendinančia iš šio reglamentavimo kylančius įsipareigojimus.

laikymasis pozicijos, jog tokia galimybė suteikiama su sąlyga, kad užsieniečiai prieš tai nebuvo pateikę prašymo suteikti prieglobstį Lietuvos ambasadoje, būtų nesuderinamas su Lietuvos įsipareigojimais pagal ES *acquis*. Vis dėlto šiame kontekste aktuali ne tiek šios Irako piliečių šeimos prieiga prie prieglobsčio procedūros *per se*, kiek jų prieiga prie prieglobsčio prašytojams garantuojamų priėmimo sąlygų.

Atsakingos institucijos neginčijo fakto, kad aptariama 5 asmenų prieglobsčio prašytojų iš Irako šeima buvo prieglobsčio prašytojai. Vis dėlto, jiems, kaip prieglobsčio prašytojams, nebuvo užtikrinamos visos Lietuvos Respublikos įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties numatytos teisės. Kaip antai, nepaisant pakartotinių kreipimųsi, MD kategoriškai atsisakinėjo išduoti šiems asmenims užsieniečio registracijos pažymėjimus, motyvuodami tuo, kad jie „*nėra įleisti į Lietuvos Respubliką*“. Remiantis Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 140*10 straipsniu, užsieniečio registracijos pažymėjimas išduodamas bet kokio amžiaus prieglobsčio prašytojui, o vienintelė išimtis, nustatanti ryšį tarp užsieniečio registracijos pažymėjimo išdavimo ir asmens *de jure* įleidimo į Lietuvos teritoriją, yra skirta išskirtinai prieglobsčio prašytojams, kurie neteisėtai kirtu Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Nagrinėjamu atveju prieglobsčio prašytojų iš Irako šeima nebuvo neteisėtai kirtusi valstybės sienos (jie nustatyta tvarka atvyko į PKP ir kreipėsi į Lietuvos pareigūnus), todėl minėta išimtis jiems negalėjo būti taikytina.

Šiuo klausimu taip pat pažymėtina, kad remiantis to paties įstatymo 140*8 straipsnio 2 dalimi, MD yra įgaliotas priimti sprendimą įleisti prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką ir jį apgyvendinti, *jeigu užsienietis, būdamas pasienio kontrolės punkte, tranzito zonoje arba Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai jis į ją pateko neteisėtai kirtęs Lietuvos Respublikos valstybės sieną, pateikia prašymą suteikti prieglobstį*. Kitų situacijų, kai priimamas MD sprendimas įleisti prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką, minėta nuostata nenumato. Vertinant aptariamą prieglobsčio prašytojų iš Irako šeimos situaciją, pastebėtina, kad prašymus suteikti prieglobstį jie nustatyta tvarka pateikė Lietuvos Respublikos ambasadoje Minske, o ne *pasienio kontrolės punkte, tranzito zonoje arba Lietuvos Respublikos teritorijoje*. Taip pat, kaip jau buvo minėta, ši šeima nebuvo neteisėtai kirtusi Lietuvos Respublikos valstybės sienos – jie nustatyta tvarka atvyko į PKP ir nuo to momento buvo Lietuvos institucijų žinioje. Tokiu būdu unikalioje situacijoje, kurioje atsidūrė minėta šeima, Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties nesuteikia MD įgaliojimų spręsti dėl jų įleidimo į Lietuvos Respubliką. Tuo atveju, jeigu jų prašymas suteikti prieglobstį būtų registruotas PKP, MD įgytų tokio pobūdžio įgaliojimus, tačiau, kadangi PKP šių Irako piliečių prašymas nebuvo registruotas, atitinkamų įgaliojimų MD neįgijo, t. y. negalėjo spręsti dėl jų įleidimo į Lietuvos Respubliką. Atitinkamai, bet kokios išimtys, susijusios su MD priimamu sprendimu dėl prieglobsčio prašytojų įleidimo į Lietuvos Respubliką, šiai šeimai neturėjo būti taikytinos.

Dėl to paties neįleidimo į Lietuvos Respubliką prieglobsčio prašytojų iš Irako šeimai nebuvo skiriama ir prieglobsčio prašytojams numatyta piniginė pašalpa. Remiantis Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 71 straipsnio 3 dalimi, *prieglobsčio prašytojams, išskyrus prieglobsčio prašytojus, dėl kurių priimamas MD sprendimas įleisti į Lietuvos Respubliką ir šis sprendimas dar nėra priimtas, kas mėnesį mokama 10 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio piniginė pašalpa*. Kaip matyti, vienintelė išimtis yra numatyta prieglobsčio prašytojams, „*dėl kurių priimamas MD sprendimas įleisti į Lietuvos Respubliką ir šis sprendimas dar nėra priimtas*“, tačiau, kaip buvo paaiškinta aukščiau, aptariamu atveju MD nebuvo įgaliotas priimti tokio pobūdžio sprendimus, todėl užsieniečiai neturėjo būti laikomi prieglobsčio prašytojais, „*dėl kurių priimamas MD sprendimas įleisti į Lietuvos Respubliką*“.

Aprašoma situacija susiklostė dėl to, kad, įstatyme numatius galimybę užsieniečiams kreiptis dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikos ambasadoje Minske, atitinkamos procedūros Lietuvos nacionalinėje teisėje – tvarka, kaip nagrinėjami tokie prašymai suteikti prieglobstį, priėmimo sąlygos ir garantijos, kuriomis minėtoje ambasadoje pateiktą prašymą užsieniečiai gali naudotis – nebuvo tinkamai reglamentuotos. Atitinkamai, situacijoje, kai institucijos kategoriškai atsisako vadovautis bendromis, visiems prieglobsčio prašytojams skirtomis nuostatomis,

o specialaus reglamentavimo, skirto konkrečiai diplomatinėse atstovybėse prašymus suteikti prieglobstį pateikusiems asmenims, tiesiog neegzistuoja, *ad hoc* sprendimai dėl tokių asmenų priimami improvizuotai ir be tinkamo teisinio pagrindo, tuo dar labiau išryškinant esamas procedūrines spragas.

Daugiau naujos informacijos, susijusios su prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos diplomatinėse atstovybėse, LRK neturi. Atsižvelgus į tai, kad nuo 2022 m. Lietuvos Respublikos ambasadoje Minske nebuvo registruota naujų prašymų suteikti prieglobstį, taip pat įvertinus tai, jog dėl visų minėtoje ambasadoje pateiktų prašymų jau yra priimti galutiniai sprendimai, labai tikėtina, kad rengiant 2025 m. apžvalgą LRK nebeskirs dėmesio „ambasados procedūrai“ bei koncentruosis išskirtinai į prieigą prie prieglobsčio procedūros VSAT PKP.

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

Konstitucijos pr. 7A
09307 Vilnius
+370 659 71 598
info@redcross.lt

